

Україна і СВІТ

вступ до історії
та громадянської
освіти

Марина КАФТАН, Ірина КОСТЮК, Ксенія НОВІКОВА

УКРАЇНА І СВІТ: вступ до історії та громадянської освіти

Навчальні матеріали для пілотування
у 6 класах експериментальних закладів
загальної середньої освіти

Урок 36

Київ · Світич · 2023

§ 36. Як минуле присутнє у повсякденності

Що ми знаємо про речі, які нас оточують?

Після ознайомлення з матеріалами параграфа й виконання завдань ти зможеш:

- *наводити приклади речей, які супроводжують людину від давніх часів до сьогодення;*
- *наводити приклади того, як технічний прогрес вплинув на вигляд і функції речей, якими ми користуємося;*
- *ставити запитання щодо того, як певні історичні події вплинули на розвиток чи зміну речей;*
- *пояснювати, як погляди й потреби людей в минулому створювали передумови для винаходів.*

1. Пригадай, що таке індустріалізація. Як вона вплинула на розвиток нашої цивілізації?
2. Які технічні винаходи, на твою думку, є найкориснішими? Чому?

Речі з минулого довкола нас

Подумай про будинок, в якому ти живеш. Скільки у ньому поверхів? Чи є там електрика та водогін? Ліфт? Димарі на даху? Можливо, цьому дому кілька століть, а, може, — лише кілька років. Та навіть у новобудові тебе з усіх боків оточуватиме історія. Сама ідея будувати житло, а не мешкати в тому, що пропонує природа, прадавня. Зводити житло на кілька поверхів — теж не новий винахід. Так робили ще трипільці. А давні римляни будували багатоквартирні будинки, подібні за ідеєю до сучасних.

Кожна дрібниця у твоєму домі пов'язана з минулим. Стіни в кімнатах пофарбовані? Так віддавна робили в українських хатах. Прикрашені шпалерами? Їх винайшли ще давні китайці, а до Європи завезли понад 500 років тому.

3. Спробуй здогадатися, скільки років твоєму будинку. Дізнайся, коли його побудували насправді. Чи велика розбіжність? Як вважаєш, що вплинуло на твою думку?

Якщо брати до уваги останні 100–150 років, то найбільше в нашому житті змінилися два приміщення — ванна кімната і кухня. До поширення каналізації туалети будували надворі, далі від житла, митися ходили до лазні. Кухня навіть у багатому будинку мало нагадувала сучасну. Жодних холодильників, мікрохвильовок чи міксерів! Перемішували їжу вручну, готували на вогні, зберігали в підвалі або шафі, обкладеній льодом. Особливі кухонні меблі теж існували не завжди.

BEFORE . . . The old-fashioned kitchen full of work, crossed and re-crossed with countless steps. The scene of hundreds of lost hours loaded with routine drudgery . . . the result is lost youth and beauty, and impaired health.

AFTER . . . The modern General Electric Kitchen—a lifetime investment that pays for itself. Easily one-by-one, each unit can be added one at a time, and each helps pay for the next through actual savings effected. The G-E Kitchen Institute, through the G-E representative in your community, will show you how to attain this desirable goal. There is no obligation to you.

Джерело 1. Реклама, що акцентує на перевагах кухні нового типу

ЦІКАВИЙ ФАКТ:

У 20-х роках ХХ ст. американська інженерка Ліліан Гілберт помітила, що люди надміру втомлюються на кухні через неправильні меблі. Вона проаналізувала рухи господинь і знайшла рішення. У кухні нового типу всі робочі поверхні (столи, мийка, плита) були розташовані на одній висоті, а весь вільний простір зайнятий корисними шафками — щоб не бігати до комори. Пані Гілберт любила столики на колесах і вигадала полицьки в холодильниках. Інженерка полегшила життя мільйонам людей, хоча сама не любила готувати.

- Які зміни ти помічаш на зображеннях у рекламі? З якими технічними винаходами пов'язана поява нових предметів?

Чимало предметів людство винайшло сотні чи й тисячі років тому, й відтоді вони майже не змінилися. Ми винаходимо нові форми й матеріали, але носимо ті ж сукні, штани й чоботи, що й наші предки. Користуємося посудом та інструментами, які хоч і змінюються, але є впізнаваними. Хоча хто зна, можливо, за 100 чи 500 років із нашого життя зникнуть каструлі чи гудзики?

4. Порівняй вигляд цих предметів з різних століть (джерела 2–10). Що в них спільного, а що відмінного? Як ти вважаєш, чому вони не змінилися?

Джерело 2.
Ложка часів
Трипільської
культури,
IV тис. до н.е.
(реконструкція)

Джерело 3.
Ложка з Гуцульщини,
XVIII—XIX ст.

Джерело 4.
Сучасна ложка

Джерело 5. Стілець давньоєгипетської цариці Хетепхерес I, 2700 р. до н.е. (реконструкція)

Джерело 6. Стілець з Європи, XV—XVI ст.

Джерело 7. Сучасний кухонний стілець

Джерело 8. Шахтарі в джинсах, 1882 р.

Джерело 9.
*Львів'яни в джинсах,
1980-ті роки*

Джерело 10.
*Підлітки в джинсах,
2019 р.*

Технічний прогрес і винаходи

Технічний прогрес супроводжує людство упродовж усього існування цивілізації. Він пришвидшився з початком індустріалізації й набрав просто карколомну швидкість у XXI столітті. Разом із ним у людства з'являються нові можливості, наприклад, не спати вночі. А відповідно і нові потреби, наприклад, в яскравому освітленні. Колись ввечері вистачало свічки, тепер ми маємо люстри, настільні лампи, ліхтарики тощо.

5. Поміркуй над тим, як змінювалося домашнє освітлення. Чому деякі пристрої виходять з ужитку, а інші залишаються?

Одним із наслідків прогресу є виробництво великої кількості речей. Це впливає, зокрема, на те, що і як ми купуємо. Деякі люди прагнуть змін і стежать за найменшими змінами моди (так званими "мікротрендами"). Виробники одягу, гаджетів та іграшок радо задовольняють їхні потреби, постійно оновлюючи асортимент, випускаючи нові моделі й колекції. Таку моду називають "швидкою". Протилежну їй моду називають "повільною". Її прихильники хочуть якнайдовше користуватися речами, іноді носять одяг своїх батьків чи бабусині прикраси.

6. Які переваги та недоліки "швидкої" моди?

З розвитком суспільства змінилося ставлення до тварин. Ще років 100 тому більшість винаходів, пов'язаних із тваринами, були спрямовані на їхнє ефективне використання. Наприклад, зброя чи пристрій для автоматичного доїння корів. Тепер же існує ціла індустрія, спрямована на власників домашніх тварин. Поживні корми, наповнювачі для лотків, іграшки, вітаміни, хатинки та ліжечка, навіть візочки для песиків. Сучасні акваріуми — це складні системи, які підтримують температуру води, насиченість її киснем, рівень освітлення тощо.

7. Уяви, що ти можеш поспілкуватися з винахідниками гаджета (**джерело 11**). Про що було б цікаво дізнатися? Що б хотілося їм порадити?

Джерело 11. Інтерактивна іграшка для котів і собак

Власники тварин можуть стежити за ними за допомогою камери, спілкуватися через динамік і гратися лазерною указкою.

Поява нових іграшок, телефонів чи транспорту була б неможливою без масштабних винаходів, які змінюють наш спосіб взаємодії зі світом. Ось лише деякі з них:

1712 р. — паровий двигун

1806 р. — електрична лампа

1834 р. — охолодження (це і холодильники, і кондиціонери)

1885 р. — автомобіль з двигуном внутрішнього згорання

1903 р. — літак

1969 р. — інтернет

7. Які ще винаходи ти б додав/додала? Доповни перелік, скориставшись енциклопедією чи мережею "Інтернет".

Минуле присутнє в нашому житті не лише як старовинні артефакти чи предмети, якими людство користується століттями. Казки, колискові, народні пісні, традиції та обряди так само живуть у суспільстві століттями. Зберігається пам'ять про минуле і через назви вулиць і населених пунктів, і в наших іменах і прізвищах.

Підсумкові запитання і завдання

1. Наведи кілька прикладів речей, які не змінилися упродовж історії.

2. Розглянь фотографії. Як думаєш, коли вони зроблені? Зверни увагу на одяг (мода, матеріали), зачіски, гаджети. Які винаходи мало зробити людство, щоб діти будь-коли могли поласувати морозивом?

3. Наведи приклад технічного прогресу. Як ти вважаєш, ця новація принесла добрі чи погані зміни? Поясни свою думку.

4. Як ти вважаєш, які частини нашого сьогоднішнього життя надовго залишаться у майбутньому?

Домашнє завдання

Дізнайся, якими винаходами ми зобов'язані цим людям:

- Леонардо да Вінчі
- Нікола Тесла
- Томас Едісон
- Стефані Кволек
- Джозефіна Кокрейн
- Ада Лавлейс

Обери одну особу та підготуй доповідь про неї чи її винаходи.